

EVANG. EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Előfizetés díja:

Egész évre . . . 12 kor.
Fél évre . . . 6
Negyed évre . . . 3
Egy szám ára 24 fill.

Kiadótulajdonos és szerkesztő:

VÉRÉS JÓZSEF.

Felolós szerkesztő:

HAJTS BÁLINT.

Hirdetés díja:

Egész oldal . . . 16 kor.
Fél oldal . . . 8
Negyed oldal . . . 4
Nyolczad oldal . . . 2

Az egyházi adók rendezéséről.

Irta Raffay Ferenc dr., egyetemi magántanár és jogakadémiai ny. r. tanár Eperjesen.

A „Jogállam” 1903. évi 1. füzetének élén kiváló fontosságú cikket irt a fent jelzett cím alatt Wekerle Sándor. Első érdeme a cikknek az, hogy ezt a régóta húzódo vitás kérdést újból szőnyegre hozta és megoldását sürgeti; második pedig az, hogy különösen a párbér jogalapjának a mérték megállapításának és a behajtásnak mar káns vonásokkal képét adván, reformot ajánl és pozitív javaslatokat tesz. Javaslatainak az a lényege, hogy rendeleti úton kell szabályozni a szolgáltatás alanyára, annak mérvére és idejére, a tartozások arányosítására, azok jogalapjára s az érvényesítés módjára vonatkozó kérdéseket; továbbá ki kell mondani, hogy a parokiális köteleken nem alapuló szolgáltatás megállapítása birói útra, a parokiális köteleken alapuló pedig — a protestánsokat kivéve, a kiknél ez az autonóm egyházi közegekre van bízva, — a legfőbb kegyúr, illetőleg az ennek nevében működő közigazgatási közegek s utolsó fokban a vallás- és közoktatásügyi miniszter hatáskörébe tartozik.

Az ajánlott reformok kétségtelenül sokat javítanak a helyzeten, mert legalább a párbér mértékét lehetne aránylagosan és igazságosabban megállapítani, bár csökkenteni a lelkészek fizetését bonifikáció nélkül nem volna lehetséges; továbbá bizonyára éreztetné jó hatását az új rendezés a természetbeli szolgáltatások pénzre való átváltoztatásának és a behajtásnak kérdéseiben is.

A párbérügy új szabályozásának tárgyalása során részletesen kell azonban szólni arról a nagy jogsérelemlről, hogy az országban igen sok helyen fizetnek évszázadok óta párbért olyanok is, a kik más hitfelekezethez tartoznak.

Wekerle Sándor ezzel a tárggyal bővebben nem foglalkozik s azt a sérelmet emeli csak ki, hogy dologi terhelttség címén vagy szerződéses viszonyként feltüntetett alapon a közigazgatási hatóságok útján, a nélkül, hogy kötelezettségek kérdése előzetesen birói úton tisztába hozatnék, terheltettek más hitfelekezethez tartozók egyházi szolgáltatással és — mint már jeleztük — csak annyi reformot tart e tekintetben egyelőre szükségesnek, hogy az ilyen szolgáltatás feltétlenül birói úton állapíttassék meg.

Megvalljuk őszintén, hogy ezt a megoldást nem tartjuk elegendőnek.

Csak azt érhetnék el vele a birói gyakorlat mai irányzata mellett az idegen hitfelekezetűek, hogy pert fognak folytatni, költségeket fognak fizetni, de a párbér alól bizony nem menekülnek.

Az a judikatura ugyanis, a mely a Kúria irányítása mellett ebben a kérdésben kifejlődött, a lehető legbámulatraméltóbb, hogy egyéb kifejezést ne is használjunk reá. Semmibe veszi az 1790—1. évi XXVI. t.-c. 6. pontjának világos rendelkezéseit, a melyek szerint: „A protestánsok által eddig a katolikus lelkészeknek akár készpénzben, akár terményekben, akár munkában teljesített stóla- és párbér-szolgáltatás ezulán teljesen megszűnik és a jelen országgyűlés törvénycikkeinek kihirdetésétől három hónapra sehol többé nem követelhető.” Különbséget tesz továbbá a birói gyakorlat közjogi és magánjogi természetű párbér közt, a mit Kovács Gyula is (A párbéri jog természete c. m. 109—119 és 185—204 l.) méltán kifogásol s a helyett, hogy az id törvényhely alapján minden esetben felmentené az idegen hitfelekezetűeket a párbér fizetése alól, megállapítja a fizetési köteleltséget, részint azon az alapon, hogy a canonica visitatióba fel van véve a kérdéses ingatlan (pl. Kuria 6,812/1891.

sz. a.) holott, mint Wekerle is meggyőzően kimutatja, *canonica visitatio* a párbér fizetési kötelezettség jogalapjául soha sem fogadható el; részint elbirtoklás alapján és részint az ingatlan-öröklés vagy családtagok közti átruházás útján való átszállása alapján, a mint ez a híres oroszvári párbérperben is történt. (Kuria 4,555/1896 sz.)*

Ilyen tapasztalatok után nincs más hátra, mint gyökeres és végleges reformmal lépni fel, és pedig törvényhozás útján. Azok a jogos panaszok ugyanis, a melyekkel a protestáns hívek több mint száz év óta, a protestáns egyházak pedig 1882. óta már több ízben járultak a király, az országgyűlés és a miniszterium elé, de a melyekre eddigelé még soha sem kaptak semmiféle választ, egyébként nem orvosolhatók. A protestáns egyházak feliratai a sérelmeknek rendkívül nagy számát tartalmazzák s a kuriai ítéletekről több ízben meggyőző erővel kimutatták, hogy, mint az 1899-ben beadott felterjesztés magát kifejezi: „Azok meghozatalánál az ország alap-törvényei: az 1790—1. évi XXVI t.-c., az 1848. évi XX. t.-c. és az 1868. évi LIII. t.-c. világos rendelkezései figyelmen kívül hagyattak.” Utoljára 1902-ben intézett feliratot az ev. egyház egyeteme a miniszteriumhoz a párbér rendezése iránt.

Nem azért említettük fel a protestáns egyházak mozgalmát, mintha ez az ügy egyes hitfelekezetekre volna sérelmes csupán. Hiszen a r. katolikusok Erdélyben az ev. ref. lelkésznek, Oroszváron pedig és bizonyára még több helyen is az országban az ág. h. ev. lelkésznek fizetnek párbért, tehát országos baj és országos elégedetlenség forrása a párbér-kérdésnek mai rendezetlen állapota s minden hitfelekezet vágyva-vágyik a helyes reform után.

Fel kell tehát vetni ezt a kérdést a magateljességében és számolni is kell végre-valahára vele az országgyűlésnek, mert különben örökös lesz a vizály és a panasz. Wekerle Sándor nézete bizonyára a kormány felfogásával egyezik. A kormány pedig — mint Timon Ákos, a párbér kérdésnek egyik legalaposabb ismerője hazánkban, a Magyar Jogászegylet teljes ülésén 1898. január 29-én magát kifejezte — nehéznek tartja a párbérügy rendezését s ezért a vég-

leges megoldás — szerinte — egyhamar alig várható.

Azóta tényleg nem történt semmi lépés, legalább pozitív eredményről nem tudunk, sőt mi több, a magyar általános polgári törvénykönyvnek 1900-ban közzétett tervezete a párbérügy rendezését egyenesen elhárítja magától s azt az álláspontot foglalja el, hogy a telki terhek közül csupán azok igényelnek szabályozást, a melyek a felek rendelkezése következtében, jogügylet alakjában keletkeznek s a külön jogszabályon alapuló telki terhek, mint a párbér, a szőlődézsma váltáság (1868. XXIX. t.-c.) a maradvány földekért fizetendő váltáság (1873. LIII. t.-c.) visszabályozási tartozások (1885. XXIII. t. c.) a filloxera kölcsönök kamatja (1896. V. t.-c.) stb. a törvénykönyvbe nem veendőek fel.” (V. ö. Ind. II. kötet 793 l.)

Arról most ne vitázzunk, — Timon és Kovács nagy polemiája úgyszólván megvilágította a kérdést, — hogy dologi teher-e a párbér? Ez tisztán elméleti és tudományos kérdés, a mely a párbérügy rendezésére úgy sincs befolyással. Ez nem is azért késik, mintha az államhatalom mindenkorí kezelői nem lettek volna tisztában a párbér helyes jogi fogalmával, nem is azért késik, mert nehéz a kérdés, — hiszen százszor kényesebb és nagyobb feladatokat is megoldottak már (hogy egyebet ne említsünk, behozták a kötelező polgári házasságot és az állami anyakönyveket,) — hanem talán nem tévedünk, ha azt hisszük, hogy egyszerűen azért húzzák-halasztják az ügy végleges megoldását, mert nincs rá kellő fedezet s a lelkészeknek idegen hitfelekezetüektől befolyó s a reform következtében bonifikálendő jövedelmeit nem a karják az állampénztárból fedezni. Ezért kénytelen a kormány egyre halasztani a megoldást s ezért kénytelen — a mi a birói függetlenséggel aligha egyeztethető össze — a judikatura a szerződéses megállapodások, az elbirtoklás és az örökösökre, valamint a családtagokra átszálló fizetési kötelezettség theóriáival operálni, holott az 1790—1: XXVI. és XXVII. törvénycikkek a párbér fizetése tárgyában kötött szerződéseket is érvénytelennek mondták ki s a törvény kategorikus rendelkezéseivel szemben minden érv és minden indok megdől, a melylyel a Kuria az idegen hitfelekezetűek párbérfizetési kötelezettségét esetenként megállapította. Kár, hogy a birói gyakorlat így alakult, mert ha ragaszkodott volna

*) L. e per részletes ismertetését Szerzőnek: A párbér-kérdés megoldása c. magyar jogászegyleti előadásában. (Jogászegyl. ért. 136. füzet.)

a törvényhez és a párbérfizetés alól, a mint köteleltsége lett volna minden idegen hitfelekezetű egyént felmentett volna, ha elébe került a pere: a kormányra hatékony pressziót gyakorolhatott volna, hogy rendezze a kérdést s a lelkészeknek ilyenképen élvező jövedelmeit. mint ezt az 1790/1: XXVI t.-c. 6. pontja is kilátásba helyezte már, bonifikálja.

Két nagy érdek áll ugyanis szemben egymással: az adózóké és a lelkészeké. Mindkettő egyenlően fontos. Egyik sem szenvedhet sérelmet s ha igazságtalan és megszüntendő az idegen hitfelekezetűek párbérfizetési kötelezettsége, — minthogy mellette egyellen egy érvet sem tudott eddigelé felhozni senki sem, — e miatt nem károsulhat az a lelkész, a ki ettől a jövedelemtől esik. Itt van a kérdés megoldásának a kulcsa és csak sajnálni lehet, hogy eddigelé nem helyezkedett — tudtunkkal legalább — senki erre az álláspontra s a protestáns egyházak is abba a hibába estek, hogy a párbérnek személyes kötelezettség jellegét hangsúlyozták folytonosan; szóval elméleti indokok alapján akartak az igazságtalan teher alól felszabadulni, a nélkül, hogy olyan törvényhozási intézkedést sürgetnének, a mely kárpótolja az elvesző papi jövedelmeket. Ha erre az egyedüli helyes álláspontra helyezkedtek volna, már régen meg lehetett volna oldani a kérdést, ha van fedezet, ennek pedig ilyen fontos és sérelmes ügy megoldására lennie kell.

Még nagyobb baj, hogy a kormánykörök sem látták be, hogy az itt kifejtett alapon kellene elindulni, pedig olyan sok esztendő során, mióta a párbérsérelmek eléje kerülnek, játszva meg volna ilyenképen régen fejtvé a nehéznek hirdetett probléma.

Már a Magyar Jogászegylet teljes ülésén 1898. január 29-én tartott előadásban jeleztük ezt a nézetet s hangsúlyoztuk, hogy a kongrua rendezésnek és a katolikus autonomiának egyenes folyománya, szükségszerű következménye a párbérrendezés és kár, hogy mikor az 1896. év-878. számú vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendelet folytán a latin és görög szertartású katolikus lelkészeknek és segédlelkészeknek, valamint a lelkészi jövedelmek kiegészítéséről szóló 1898. XIV. t.-c. megalkotásával kapcsolatban a többi hitfelekezet lelkészeinek jövedelmeit összeírták, nem tüntették ki, mennyit folyik be párbér

fejében az idegen hitfelekezetűektől? Az egész országot felölelő pontos adatokat kaptunk volna ilyenképen arra nézve, vajjon ha a párbér reformálása folytán az idegen hitfelekezetűek mindenütt párbérmentesek lesznek, mennyit veszít ez által egy-egy lelkész? mennyit veszít egy-egy hitfelekezet? és mekkora összeg szükséges ahhoz, hogy az így megszűnt jövedelmeket pótolni lehessen? Érdekes jelenség is, hogy több mint száz éve bajlódnak a kormányhatóságok a protestáns hívek panaszaival, de senkinek sem jutott még eszébe összeírtni az egész országban, hogy tehát mekkora összegről is van itt szó, a mit meg kellene váltani. a miért bonifikálni kellene a lelkészeket? Pedig pontos adatok, helyes és szilárd alap nélkül, hogyan lehessen valamely vitás kérdést megoldani?

Az lenne tehát a legelső lépés a párbérügy rendezéséhez, hogy sürgősen össze kell írni a bonifikálandó párbér jövedelmeket és ha ez meg van, törvényt kell hozni, a mely érvényt szerezzen annak az elvnek, hogy idegen hitfelekezetbeli egyén más vallású lelkésznek párbért fizetni nem köteles; a lelkészeket pedig, minthogy az állam különben is kötelességének ismerte már el jövedelmük kiegészítését, az állampénztárból, illetve, mint Timon a r. kath. hitfelekezetre nézve kiemeli, a vallásalaphól kárpótolni kell.

Az egész párbér kérdésnek legégetőbb, legigazságtalanabb sérelme lenne ilyenképen orvosolva.

Azok a többi kérdések azután, a melyeket Wekerle Sándor olyan mély tudással és államférfiúi bölcseséggel kifejtett, megoldhatók lennének rendeletileg is; vagy ha már törvényhozás elé kerül az ügy, még inkább törvény által. De, hogy ezek helyesen rendezhetők legyenek, akár rendelettel, akár törvénnyel, első teendő s a helyes reform sine qua non-ja az idegen hitfelekezetűektől befolyó párbér eltörlése. Csak ha ez megtörtént, lehet látni, mekkora az a jövedelem igazán, a mi az egyház saját híveitől párbér fejében befolyik; csak azután lehet igazságosan és méltányosan megállapítani az egyházi adónak azt a maximumát, a melylyel a hívek terhelhetők; csak azután kell akár rendeletileg, részletesen és egyöntetűen szabályozni a kivetés, az átszámítás és a behajtás kérdései és mint Wekerle helyesen kívánja, a vitás kérdéseket végső fokon a kir. közigazgatási bíróság elé utasítani. Így el-

imináljuk a párbékkérdés keretéből azt az elemet, a melyet eddigelé vagy nem tudtak, vagy nem mertek, vagy nem akartak kiküszöbölni, de a mely annyi baj okozója lett: az idegen hitfelekezettől befolyó párbért. És helyre állítván a párbér igaz és tiszta fogalmát az életben is, t. i. hogy ennek a szolgáltatásnak első kelte az egyházközség kötelékébe való tartozás: könnyebb lesz az egész ügyet véglegesen rendezni és lezárni azt a nagy küzdelmet, a mely több, mint száz esztendeje folyik Magyarországon.

Az „egyezséghez.“

Komoly megfontolás szülte, érvelésében alapos cikket olvashattunk „Az egyezségről“ cím alatt e becses lap 19. számában. A nevezett cikk a gerezsdi egyezséggel foglalkozik behatóan, kimutatván, hogy ez ev. egyházunkra mennyire káros, a miért is ily formában hagyni nem szabad, hanem legalább is egyes pontjaiban feltétlenül szükséges a változtatás.

Komoly ügy ez, evang. keresztyén egyházunk érdekébe nagyon mélyen vág. Ez ügyön könnyedén tova siklanunk nem lehet. Figyelemre méltó dolog ez, sőt tovább menve: egyházunk minden hű fiának, ki azt szereti, jövőjeért buzdul, károsodástól félti, kell, hogy érdekébe minden tudásával, egész tehetségével cselekedjék.

Nem agyrem — igymond Boreas — a keserű tapasztalat adja tollamra e szavakat s ez adja igazi értékét és súlyát mindannak, a mit mond. Cikke egy egyháza jövő boldogulásáért lelkesülő, de sajnálatos tapasztalatai folytán csüggedő s aggodó hű fiának jajfelkiáltása. — Értsük meg mit beszél, támogassuk szándékában, sürgessük, követeljük a revisiót — mert a mit mond, való tény, sajnálatos igazság igazolják ezt a magam tapasztalatai s azt hiszem, hasonló tapasztalatai vannak mindazon lelkészársaimnak, kiknek szórvány hivei vannak ref. egyházakban.

Nehogy félreértessem, előre bocsátom, belőlem sem a reform. testvérek elleni antipathia beszél, nem is az egyezség ellen van kifogásom, — de első sorban mégis csak a magam egyházához kívánok testtel-lélekkel ragaszkodni, annak igaz ügyét őszinte szeretettel szolgálni. Már pedig a gerezsdi egyezség nagyon s többféle oldalról is sérti a mi egyházunk érdekét, a mint ennek igazolására az egyezségnek csak rövid idei megvalósítása elég sok szomorú tapasztalati ténytet mutat fel. — Mindazt aláírva, a mit Boreas említett cikkében mond, — legyen szabad szintén a ta-

pasztalatból beszélve — két, egyházunk érdekét sértő tényre felhívni az egyház vezető elemeinek becses s jóakaró figyelmét. A gerezsdi egyezség — a mely kétségkívül alsóbbrendű zsinati törvényeinknél — 1. összeütközésbe jut zsinati törvényeinknek az egyházi megadóztatásra vonatkozó szellemével, 2. kizárja a zsinati törvényekben is desideriumként kimondott missiói állások szervezésének lehetőségét.

Az első tételmet elvileg kifejtette már az egyezségről szóló cikk, az alábbiakban csak a reform. egyházi adózási rendszernek a zsinati törvényekkel való összeütközéséről és ennek a gyakorlati életre kiható sajnálatos következményéről kívánok szólni.

A mi ev. zsinati törvényeink szelleme a gyülekezeti tagok megadóztatását, illetőleg józan, méltányos s emberséges. Csak az fizet egyházi adót, a ki egyházi jogokat is gyakorolhat, a nagykorú, önálló gyülekezeti tagok, — tehát kiskorúak és függő állapotban lévők nem terhelhetők vele. Nem így van ez az ev. reform. egyházban. Itt a 16 éves fiúk és leányok ép oly egyházi megadóztatás alá esnek, mint a nagykorúak. Tessék most ezt egy példával megvilágosíttatni: a férj és feleség mellett van mondjuk 4 huszonnégy éven aluli családtag még a házban, kik együtt laknak, egy asztalnál esznek, egy uraságnál szolgálnak, fizetnek pedig lelkész lukma, egyházi adó, tanítói lukmában 3 pár után s hozzá még tekintet nélkül a keresetre, a vagyonra egyformán gazdag és zselér. Kiszámítottam az én szomszédos reform. testvéreim között lakó ev. hiveim egyházi adóját: párja felmegy 30—32 forintra! Egy család e szerint 90 forintra évente. Semmi közöm nem volna ahhoz, hogy mikép adóztatják meg a református gyülekezetek hiveiket, ha nem volna ez az áldatlan egyezség. Ennek alapján a mi hiveink ép úgy terhelhetnek, mint a reformátusok. Sokat, az ev. reformátusoknál életben levő adózási rendszer, mely arányt, méltányosságot nem ismer, más válásúvá kényszerített lenni. De nem kétszerte jogosultabb a mi szórvány hiveink feljajdulása, panasza és hitelhagyása? Ha talán nincs is nálunk sem mindenütt a teljes méltányosság és viszonyosság, de eltűrhető az egyházi teher, mert kevesebb mindenütt ev. egyházainknál az egyházi adó, mint a reformátusban; továbbá elvégre mégis csak a saját papját, tanítóját tartja fenn.

Nálunk például a szórvány hivek a református eklézsiának s tisztviselőinek négyszerte többet fizetnek, mint az anyagyülekezeti tagok. — Ne keltse e fel az irigységet és panaszt?

Es ennek következményei? Reform. gyülekezetekben élő hiveim sorjára jelentkeznek a kitérésre. Az ősz óta, hogy teljes erővel érvényt szereznek a gerezsdi egyezségnek az egyházi

a d ó beszo lgáltatás dolgában, szerencsésen elhagyta 6 hivem ősei vallását s lett ki telekezet nélküli, ki róm. kath. Egy szegény töpörödött anyókának van egy lutheránus szülöktől származó fogadott fia, a tavasszal lesz 16 éves s ugyanakkor át is tér a róm. kath. egyházba, mert a nagy lukmát kettőjük után nem bírja fizetni. Van vidékünkön egy uradalom, protestáns embert nem fogad cselédnek, mert úgymond keresményének java részét az ecclesiába fizeti s így nyomoruságát nem akarja látni.

És ne tessék gondolni, hogy ezeket a minden egyházi adó alóli menekvési vágy készíti a kitérésre. Oh nem, egyedül a megélhetés amúgy is nehéz terhének az egyházi adó által is megnehezített súlya.

Jól tudom, hogy azon egyházi és az egyháziakban tevékenykedő világi férfiak, kik a gerezdsi egyezséget formulázták és a jelen formulája ellen tenni nem akarnak, épen mert nem élnek oly vidékeken, a hol az egyezségnek áldatlan hatását éreznék, nem tartják oly veszedelmesnek az egyezséget, mint a milyennek többek között látják a tapasztalataiból, ámde kérdem, ha például csak az én 297 szórvány hivem mind, ép a reform. egyházi teher miatt áttér más felekezetre, ki lesz a bűnbak? Bizony a pap, ki nem jól gyakorolta a pastoralist! Hisz, hogy eddig is nem tértek ki, ennek oka azon biztatásom volt, hogy nem soká tart ez áldástalan állapot, bizva egyházi intéző férfiaink egyházunkhoz való hűségökben, reményem nem engedik csupa loyálitásból saját egyházunk károsodását, melyet védeni, őrzeni esküvel fogadták.

A másik hiánya a gerezdsi egyezségnek az, hogy kizárja az evang missió állások szervezésének lehetőségét. Nem mondja ezt nyíltan ki, de benne van ez az egyezség 10. §-ban. Ennek értelmében szükségtelen sőt lehetetlen a missió állások szervezése, mert az ev. hivek csatlakoztak s így van ref. lelkészük is, tanítójuk is, csak hogy nem gondolkodik a nép, ez szívósan ragaszkodik ahhoz a lelki anyához, a mely őt nevelte, ápolta, a reformátust csak mostohának nézi mindig, mert ez az ő áldozatait nem viszonzza az őket megillető szeretettel. Es a legjobb esetben is ez ránk nézve mindig veszteséggel jár, mert ha a nagy egyházi teher őket kitérésre nem kényszeríti, assimilálódnak. Nekünk hiveinket, kik elszórtan élnek, gondozás nélkül hagynunk nem szabad, missiói állások szervezése által lelki táplálékokról gondoskodni kell. Ez a lutheránus egyháznak nagyobb érdeke, mint bármely másé. Míg a reformátusok magyar ajkúak és magyar vidékeken laknak s nem is szélednek el, a lutheránusok több nyelvűek és szegények, az ország minden részében elszéledve élnek a könnyebb megélhetést keresve. Erre való tekintetből is föltétlenül

szükséges a gerezdsi egyezség megváltoztatása oly forma értelemben, hogy a hol ev. missiói állás szerveztetik, a diásporai hivek az egyezség követelményei alól fölmentetnek.

Ezek az én tapasztalataiból merített kifogásaim a gerezdsi egyezség ellen. Több is van, másoktól is hallottam egyházunk érdekét sértő tényekről, melyek szintén a gerezdsi egyezségből folynak.

Legyünk azért rajta, hogy az egyezség jelen formulája alapos revisió alá bocsáttassék s addigis felfüggesztessék érvényesítése. Kérjük, sürgessük ezt először egyházmegyei közgyűléseinken, majdan a kerületin. S ha úgy tűnik is fel előttünk, mintha e munkával nagy fába vágnók fejszénket, ne riadjunk vissza a kis fáradságtól. Ez a nagy fa — a gerezdsi egyezség — csak amolyan májusi fa, melyet ugyan a jó akarat emelt portánkra; tetszetős is, mert diszített. De ime látjuk, hasznót nem hajt, gyümölcsöt nem terem, sőt lombja is fonnyad — mert nincsen gyökere. Féltő, hogy egy nagyobb szélrohamra — a mint a jelek már is mutatják — épen a mi telkünkre, a lutheránus egyházra fog dűlni veszteséget és kárt okozva Jó lesz azért a bajt megelőznünk! fv.

BELFÖLD.

Az arad-békési ág hitv. evang. egyházmegye folyó évi közgyűlését július 8-án Aradon tartotta meg.

Előző nap az iskolaszék tartotta meg ülését, melyen a három körlelkész jelentése alapján örömmel értesült arról, hogy iskoláinkban úgy a vallás-tanítás, valamint a magyar nyelv és egyéb tárgyak tanítása jó sikerrel folyt az elmúlt évben. Egyik körlelkész indítványa folytán kimondta az iskolaszék, hogy felsőbb hatóságaink figyelmét felhívja ama vallás-erkölcsi szempontból szomorú körülményre, hogy a községi és állami iskolák tantervében a vallás csak 2 órában szerepel, s ép ezért indítványozza, hogy egyházegyetemünk a magas kormánynál lépéseket tegyen az iránt, hogy a fentemlített iskolákban is a vallás heti 3 órában s a polgári iskolákban legalább heti 2 órában taníttassék, hogy így az egyházi ének-tanítás is sikeresebb lehessen.

Ugyancsak előzőnapon d. u. 6 órakor tartott meg az előző értekezlet, melyet a gyámintézet közgyűlése követett.

Július 8-án reggel 8 órakor tartott meg a gyámintézeti istentisztelet, melyen ifj. Zsilinszky Endre meggyesegyházai lelkész szívből szívhez szólott a könyörületességről.

Kilenc órakor Dr. Zsilinszky Endre esp,

felügyelő eszmékben gazdag beszéddel nyitotta meg a közgyűlést, mely beszédjében felhívta a közgyűlés figyelmét ama veszélyre, mely egyházunkat fenyegeti, nemcsak a régi rossz ellen részéről, mely még csak most háborog valóban teljes erejével, lám Gróf Wenkheim Frigyes valószínű titkos belsőtanácsos nem tűri meg, hogy cselédjei gyermekei kigyósi birtokán ág. hitv. ev. hittanoktatásban részesüljenek, mert hát ő úgy tudja, hogy cuius regio, eius religio, pedig cselédségének 80% hitünkbeli, de vasárnaponként a cselédség a r. kath. misére köteles elmenni, hanem a ma sok „ismus“ sociál- báb- nazarenstb. de különösen hiveink közönye részéről is, s ép azért összetartó s buzgó munkálkodásra hívja fel úgy a lelkészeket, tanítókat valamint a világiakat is.

Utánna, nt. Osepregi György esperes úr olvasta fel az egyházmegye minden mozzanatát magában felölelő évi jelentését. Ennek kapcsán az egyházmegye néhai Dax György volt esperes-ségi pénztáros, törvényszéki bíró s iskolaszéki tag mezőberényi kerületi lelkész érdemeit jegyzőkönyvbe igtatta s elhunyt feletti fájdalmát a jegyzőkönyvben megörökíteni elhatározta.

Ugyancsak az esperes jelentése kapcsán kimondotta az egyházmegye, hogy kész a szarvasi iskola felügyeletéről lemondani, ha a fenntartási hozzájárulások terhe alól felszabadíttatik.

Nagyon eleven, sőt viharosnak is mondható vita támadt a mezőberényi I. kerületi hívány módosítása felett. A hivek ugyanis most a lelkészi gabonát és földet be akarnák váltani készpénzzé, de úgy, a mint ez már az alföldön szokás, hogy ebből nekik legalább 50% hasznuk legyen. Végre is a közgyűlés megengedte, hogy a búza köblét 12 koronával megválthatják, a föld élvezete azonban maradjon meg ezután is a lelkészé. Valóban felsőbb hatóságainknak állást kellene már egyszer foglalniok ezen hívány módosítások, jobban mondva csonkítások ellen. A földet nem a hivek adták, hanem adta azt annak idején a földes uraság egyenesen azon célból, hogy azt a lelkész élvezze, a gabonát a hivek adták követve Pál ap. Gal VI. 6 versében foglalt utasítását, mely szerint az olyan ember, a ki taníttatik az Evangyéliom tudományára, közölje minden javait azzal, a ki őt tanítja.

Most pedig a modern világ befolyása alatt egyesek többre becsülik a készpénzt, habár az osekélyebb értékű is. Pedig az a föld haszon élvezete, valamint a termények is a lelkészt hiveihez közelebb hozzák, mintegy kényszerítik arra, hogy hiveivel együtt érezzen.

Végül miután az állásaikról leköszönt két jegyzőt Abrai Lajos ker. isk. igazgatót és Frint Lajos lelkészt elhatározásukban dacára többszöri kérélsnek, megingatni nem lehetett, nekik eddigi buzgó működésükért az egyházmegye

őszinte köszönetet szavazott s kimondotta, hogy állásaikat a jövő közgyűlésen fogja betölteni.

Jövő évi közgyűlés helyéül Mezőberény II. ker. egyház jelöltetett ki. **V a l a k i.**

A XIII. városi egyházmegyei közgyűlés Szepesváralján tartott meg júl. 15-én. Már az előtte való napon gyűléseztek a gyámintézet, iskolai bizottsági és általános értekezleti tagok, tájékozást szervezván magoknak a napirenden levő tárgyak felől. 15-én reggel 8 órakor gyámintézeti istentisztelet tartott Nikelszky András surandi lelkész lelkes szónoklata és a helybeli vegyes kar emelő éneke mellett. Azután következett a közgyűlés következő főbb tárgyaival: **M ü n i c h** Kálmán egyházmegyei felügyelő megnyitó beszédében utalt a nehézségekre, melyeknek még mindig ki van téve egyházunk jelene, egyszersmind ajánlván az erős hitet, összetartást és áldozatkészséget, mint olyan bevált eszközöket, melyek manapság is képesek egyházunk hajóját megvédeni. Azután következett **W e b e r S.** főesperes jelentése a lefolyt mult évről: **H a j s ó** Pál Izsákfalván, **S t e i n a c k e r** Roland Svedbären lettek beiktatva új lelkészi állomásaikba. **Poprádon B r e n n e r** Mihály és **Majerkán M e l t z e r** Károly választottak meg tanítóknak.

Hagyományok, alapítványok, adományok és gyűjtések címén begyűlt 37,709 kor., építkezésekre, javításokra és fizetésjavításokra költetett el 23,334 kor. A lélekszám 15,979-et, 179 lélekkel kevesebbet tett ki, mint tavaly. Született 489, meghalt 475, confirmáltatott 334 lélek, eskettetett 101 tiszta, 48 vegyes pár; téritvény adatott javunkra 10, kárunkra 2. Az áttérések száma hozzánk 2, tőlünk 4. Iskolába járt 1949 tanuló. Irodalmi munkásságot fejtettek ki: **W e b e r S.**, **N e u p e n c z M.**, **F i s c h e r M.**, **N i k á d y F.**, **R ö t h R.**, **P l a c h t a A.** és **K l e n n e r S.** Általános a panasz, hogy legjobb tagjaink Amerikába kivándorolnak és helyeiket r. kath. tótok foglalják el. Az egyházpolitikai törvények mindinkább megéreztetik velünk is rossz hatásait.

Dr. L o v x Sándor kimutatása szerint az egyházmegyei pénztár 9890 koronát mutat ki, míg a **K l a r a - H ä n d e l** alapítvány 27,186 koronából áll és 1170 kor. a jogosult tanító özvegyek részére kiosztatott. — **G ä r t n e r K.** egyházmegyei számvevőszéki elnök betérjeszti jelentését az egyházközségek számaadatairól, melyek általában helyeseknek találtattak és a netaláni hiányok e. é. okt. 1 ig pótlandók lesznek. — **W ü n s c h e n d o r f e r K.** elnök jelentése szerint a XIII. városi egyházmegyei lelkészek nyugdíjintézete 42,712 koronát mutat ki és az összeg, melylyel egy papi özvegy segélyeztetik, tesz 260 koronát, a VII. bányavárosi nyugdíjintézet 18,590 koronát mutat ki. — **U j á g h K.** gyámintézeti elnök örvendetes tudomásul hozza, hogy az egyházközségek között

KÜLFÖLD.

ez idén sem aludt ki a szeretet lángja és begyűlt 1448 korona. A szabad rendelkezésre álló 316 korona egyenlő részben kiosztott Kereszt-falu, Poki-Dolok, Szomolnok, Stráza és Nagy-Folk már községeknek, holott Ruszkin 300 koronával a tartalékalapból segélyeztetik, mert a G. A. egyesület segélyével új templomot épít. A gyűlés Materny tiszavidéki főesperesre adja szavazatát mint kerületi egyházi elüőkre. A szepesmegyei lelkészi egyesület alapszabálya a jövő egyházmegyei közgyűlés napirendjére tűzendő. A püspökök nyugdíjazása szintén még egyszer tárgyalandó lesz, mert minden egyházközségben még nem fordult elő a tárgy, addig is a célzott nyugdíjazás ellen foglalt állást az egyházmegye. A XX. t. c. az 1848-ik évről, a theol. fakultás felállítása Budapestén, a tábori lelkészi sérelmes ügy kedvezőbb eldöntése, újból sürgettetnek.

A Luther-társaság a cura pastorális, az istentiszteletek felkarolása a fürdői telepeken meleg visszhangra találtak és azok ügyei és céljai melegen pártolandók lesznek. A lelkészek fiaira vonatkozó egyesület annyiban pártoltatik, hogy az egyházmegye maga, mint alapító tag belépett. A lelkészválasztási szabályrendelet tót nyelven való kiadása pártolásban részesül. A tervezett Petrovits-féle cura pastorális örömmel üdvözöltetett. A XIII. városi egyházmegyéhez a hat bányaváros esp. csatoltatván, az új egyházmegye új megnevezése ily módon fogadtatott el: a hat bányavárossal egyesült 13 szepesvárosi egyházmegye. Az indítvány újabb zsinati munkálatok előkészítésére még korainak tartatott, miután a zsinattartás idejét még meg nem érkezettnek hiszik. Több belügy elintézése után a közebéd emelkedett hangulatban, fűszerezve sok felköszöntő által, Sivabrada szomszéd fürdőhelyen tartatott; azután a számos vendég hálás köszönettel búcsút vett a község és a várostól, hol oly szives fogadtatásban részesült.

Weber S.

Az eperjesi ev. jogakadémiának eddigi tudós dékánja dr. Horváth Ödön közigazgatási bírónak nevezetvé ki, helyébe dr. Mikler Károly lapunknak kiváló jogász munkatársa lépett mint jogakadémiai dékán.

Köszönet és kérelem. Mindazon egyházak és az egynázzal erkölcsi összeköttetésben álló világi hittestvérek, kik megemlékeztek új templomunk fölszentelése alkalmából a mi nagy lelki örvendezésünkről s azt hozzánk intézett szives szavaikkal csak emelték: fogadják hálás köszönetünket ez úton.

A köszönet e szavaival kapcsolatosan, újlag kérem mindazokat, kiknél még gyűjtőívünk van, hogy, ha üresen is, de mulhatatlanul beküldeni sziveskedjenek, mert pontos elszámolás csak így lehetséges.

A nagyvárad i ev. egyház.

Az ó-katholikusoknak a keleti egyházzal tervezett uniója élénken foglalkoztatja a tudományos köröket napjainkban. Nemrég a petervári theol. akadémia rektora, Sergij püspök is foglalkozott ez unió kérdésével s annak valódi és képzelt akadályairól. Az ó-katholikusok ama felfogásával szemben, a mely szerint a szent, egyetemes, apostoli egyház gyakorlatilag, azaz egyháziilag szervezve ma már nem létezik és kisebb-nagyobb mérvben csakis az egyes ker. egyházfelekezeteknél föllelhető, az orosz püspök azt vitatja, hogy „a jelenkori keleti egyház egyetemes keresztényen egyháznak vallja magát és jogigényt tart a szent, egyetemes és apostoli egyház elnevezésére, — a mi más szóval kifejezve annyit jelent, hogy „napjainkban a keleti egyház hitvallásilag teljesen azonos az egyetemes ker. egyházzal.* E gondolatok kapcsán Götz ó-kath. tanár azt fejtegette, hogy a keleti egyházzal való uniónak alapfeltétele az, hogy az egyházban, mint a mely az ósker. dogmatikai állásponton áll, lássa az egyetemes egyházat s kérje az annak körébe való formai fölvetelét, mi mellett nem a specifikus ó-kath. fejlődés elejtéséről, hanem csakis a keleti egyház, mint egyet. ker. egyház részéről való hivatalos elismertetéséről van szó. Az ortodox püspök még azt is megengedte, hogy az ó-katholikus egyház sajátosságai a tanban (filioque, transsubstantiatio stb.) kultuszban, szertartási gyakorlatokban és külsőben az igaz hitű tan érvényének sérelme nélkül meghagyandók volnának. Götz fejtegetései a keleti egyházzal való unióról úgy az osztrák, mint a svájci ó-katholikusoknál ellenzékre találtak. „Nem azért szabadultunk meg — úgy írja ez egyházi reform törekvésekről a Deutscher Merkur — a római igától, hogy most a mi egyházi önállóságunkat feláldozzuk a keleti egyháznak.“ A keleti egyházzal való barátságos tudományos és egyházi érintkezések nem vezethetnek a keleti egyház kivított önállóságának megszüntetésére. Michaud, berni tanár is a „nemzetközi theol. folyóirat“ nasábjain tagadó álláspontot foglalt el a tervezet uniói törekvésekkel szemben s több fontos keleti okmányon beigazolta, hogy maga a keleti egyház is csak egyik tagja az egyetemes ker. egyháznak. Az unió kérdéséhez még megemlítjük azt az érdekes és felette jellemző körülményt, hogy évek óta jelennek meg a berlini ultramontán „Germania“ tudományos mellékletén közlemények egy orosz theológus tollából az ó-katholicizmus ellen. Egy pápás irányú theológushoz méltóan kutatja azokat az eretnekségeket, a melyek szerinte az ó-katholikusok beszédeiben, közleményeiben és irataiban feltalálhatók, s a melyek a keleti egyházzal való uniót nagyon is megnehezítik. E közleményre az ó-

kath. sajtó azt válaszolta, ha Maltzeró prépost (azok szerzője) számbavehető tekintély a keleti egyházban, úgy szívesen lemondunk az unióról, sőt még a római székkel is szívesebben tárgyalnak az ó-katholikusok, mint Maltzeró úrral. Hogy ilyen körülmények között a tervezett unióról alig lehet szó, nem szorul bővebb magyarázatra. Pedig a Rómától mentes ker. egyház felekezeteknek szorosabb tömörülése magasztos gondolat.

A stuttgarti ev. társulat június 7-én ünnepelte fennállása 73-ik évi jubileumát. E társulat az elmúlt évben igen tiszteletreméltó munkásságot fejtett ki és sok tekintetben új irányelveket és utakat követett. Legfontosabb újítása egy leányegyleti háznak megszerzése vala, a mi közel 200,000 márkába került, s átutazó nőknek és leányoknak olesó pénzért menedékkül szolgál, azonfelül lényeges szolgálatokat teljesít a kék-kereszt egyletnek is, a melynek a legjobb munkatársakat szolgáltatja. Fontos az is, hogy a belmissiói egyletbe csatlakozott. Egy nyilvános bibliai kurzust is létesített, melyen főleg az egyházon kívül álló közönséget és jelenkori ker. szekták tanulmányozásával foglalkozik. A városi misszió terén 10 missionárius és 1 diakonissza van elfoglalva. Évi bevétele volt 177 802,90, kiadása 149 490,18, vagyoni állása 28 312,72 márka.

A német ev. tartomány-egyházak szorosabb egyesülésének a kérdése egyik legfontosabb és legjelentékenyebb újabb kérdése, sőt csaknem létkérdése a német protestantizmusnak. Azok az ellentétek, a melyek a pietista irányú orthodoxia s némely túlliberalis irányok részéről ellene felmerülnek, csak azt igazolják, hogy Németországban helytelenül értelmezett vallásos egyházi érdekekből maig is nagy a küzdés az egyház és a theológia között. Példa rá Heyn és Francke lelkészek megválasztásának megsemmisítése Berlinben, Liegnitzben és Dordmundban sőt a pózeni consistorium Harnach művét is elítélte, a mi közel jár a katolikus „imprimatur” szokásához. A modern theológia ügye, a mely maig is szállka a pietista és a dogmatikus orthodoxia szemében, ez év tavaszán a német urak házában is előkerült, a hol nem kevesebbre, mint a theol. facultások feletti valamelyes külső tantekintélynek sőt a theol. szabadságát megbénító hivatalos határvonalaknak emelésére törekedtek. A közoktatási miniszter e merényletre adott válaszában megtagadta a tudományos tanfejlődésbe való állami beavatkozást s kijelentette, hogy a szabad theol. tudomány magának az egyháznak lét és életérdeke. Együttal jelezte, hogy a hitvallásokra való kötelezettség nem betűszerinti jogi, hanem személyes erkölcsi értelemben veendő s hogy nem a hitvallások theológiája által való megkötöttség, hanem az azok szelleme iránti kegyelet a döntő. A miniszter ehhez az álláspontjához újabban is

következetes maradt 193 Schleswig-Holsteini lelkésznek ama denuntiáló kérelmére adott válaszában, a mely Baumgarten kiel tanárnak a gyakorlati, theol tanszékétől való megfosztását kívánta. Studt miniszter válasza méltó egy porosz vallás és közoktatásügyi miniszterhez.

A német ev. tartományegyházak szorosabb tömörülésének eddigi nagyobb gyakorlati közegei a Gusztáv-Adolf egyesület, a belmissiói szövetség az Evang. Bund, az ev szociális kongresszus s az egyházi szociális értekezlet. Főleg az „Evang. Bund” hangsúlyozza a német protestáns birodalmi egységet, hangsúlyozza különösen az egységet az ultramontanizmussal szemben; a mely pápás világalomra törekszik s e törekvésében a személyes vallásos kereszténységet teljesen háttérbe szorítja. Nem lehet kívánni a protestáns egység mielőbbi megvalósulását. Hisz a theol. és egyház politikai irányok és ellentétek daczára egy a német ev. kereszténység a Megváltó szeretetében s a hitbuzgóság s a szeretet tevékenység áldásos kifejtésében.

A pápás egyháztörténelem egyik legérdekesebb s legkövetkezetesebb intézményében a római curiában, jún. 22-én a pápa hat biborost creált, többi között Fischer kölni és Kafstha-ber zalsburgi érseket. Rajtuk kívül még négy olasz praelatus, többi között az ismert nevű bécsi nuncius Taliani nyerte el a biboros kalapot. Magyar érseket ez alkalommal sem tüntettek ki. Érdekes, hogy XIII. Leo pápa az összes pápák között a legtöbb biborost nevezte ki és pedig szám szerint 18 consistoriumban 140-et. A mai biborosok száma 65 köztük 39 olasz és 26 külföldi. A június 25-iki allocutióban ismét beszélt a pápa az egyház nyomorúságos helyzetéről és a ker. elleni szellem ijesztő hódításáról. Dacz és Csömör fogta el az emberiséget úgymond a Krisztus tanával szemben, sőt jelek mutatják, hogy a pogányság útjára jutott. Példa rá a mai általános erkölcsi lazulás, a liberális törvényhozás és az atheista bölcészet, művészet és irodalom. Ha körültekintünk a világban, szinte megpecsételve látjuk a katolikus egyház vesztét, a melyre manapság nyíltan vagy titokban törekednek. E fenyegető veszélyrel szemben egyedül a Krisztus megváltói művében van biztos menedékünk. Örökségét meg kell védenünk a modern rablókkal szemben. Szívesen elismerjük e pápai följajdulás igazságát jelen sivár képének megfestésében, s jól is jelölte meg az utat a veszedelem elkerülésére. Egyházában azonban, a hol a hierarchiai uralom a fődolog, régóta számúzve van Krisztus evangéliuma. Így a minap is a pápa Rampolla, Vanutelli Ferrat és Vives biborosokból álló bizottságot nevezett ki, a melynek feladata előkészíteni 1904-re Mária szeplőtlen fogantatása dogmájának 50 éves fordulóját, mely alkalommal egy az egész földke-

rekségre kiterjedő mariánus világcongresszust terveznek Rómában.

A müncheni ó-katholikus gyűlekezet jubiláris ünnepén Weber püspök (volt bonni egyháztörténet tanár) jelenlétében Friedrich müncheni tanár felette érdekes közléseket tett az ágostai „Alg Zeitung“ hasábjain az 1870. vatikáni zsinatról megjelent azon „Levelekről,“ a melyek oly nagy feltűnést keltettek akkor az egész földkerekségen. A vatikáni zsinat tudós történetírója többi között azt mondja: „Rómában valék akkor általában eugen tartottak e „Levelek“ szerzőjének.“ Csakugyan koronként én irtam Rómából Döllingernek ilyen leveleket, ép úgy Akton lord. Ezekből a levelekből valamint a francia újságokban közzé tett cikkeknek rengeteg anyagából alkotta meg Döllinger azokat a leveleket, a melyek „Quirinus“ álnév alatt az „Alg. Zeitung,“ hasábjain megjelentek, ő szerkesztette napról-napra ezeket a leveleket, a miről senki sem tudott, sőt azt hitték, hogy a zsinat ügyeivel egyáltalában nem is foglalkozik. A titkot az által is megőrizték, hogy Döllinger soha személyesen nem érintkezett a nevezett folyóirat szerkesztőségével. Erre való segédje volt Huber János tanár, a jezsuiták ismert nevű történetírója, a ki névtelenül közölte a leveleket a szerkesztőséggel. A közvetlen Rómából érkezett levelek Arco gróf akkori német követségi titkár tollából valók. Ime ez a történeti keletkezése Quirinus hírneves „zsinati leveleinek,“ a melyek maig is első rangú forrását képezik a vatikáni katholicizmusnak általában s a pápai csalhatatlanságot szentesítő legújabb vatikáni zsinatnak különösen. Ennyiben Friedrich tanár közlései a Symbolicára nézve rendkívül értékesek és fontosak.

Dobsina. Dr. Szlávik Mátyás.

IRODALOM.

A Cirkevné Listy 5. és 6. számának mindkét vezércikke panaszról szól. Az 5. számban oikkiró arról elmélkedik, hogy „az aratás sok, de kevés az arató.“ Lelki aratást ért természetesen s panaszodik, hogy nagy a lelki szükség, számtalan a megoldatlan kérdés, és feladat a tót ev. egyházban. A siont annak főörzői elhanyagolták, elhagyták, a védelem feladata a közkatonákra nehezedett. Am ezek száma is fogy; egy részök félrevonult, egy részök elvérzett. Az ellenség pedig résen áll s el-el szántogatja az ősi földet. Tót egyházainkat pedig nevekben s létökben irtják könyörület nélkül. Rosszul állunk úgy a külső téren, mint az egyház irodalmi, belmissziói, tudományos s közművelődési tekintetben; a régi

jó harcosok s munkások helyébe nem lép őket pótoló ivadék. . . Mindez elkedvetlenítő és szomorító. . . De ne legyen ez úgy! Ne huzódozzunk a munkától: tartozunk munkálkodni az Úrnak, szent egyházának, a lelki nyájnak, közműködést kíván tőlünk atyáink emléke is és saját becsületünk! Az egyházi hivatalos térről majd csaknem teljesen kiszorítottak minket, álljunk azonban helyet ott, a hol lehet, tudniillik hiveink felvilágosításánál, a keresztyén szeretet tettmezején, dolgozzunk tollal, szóval s így muttassuk meg, hogy bennünk a Krisztus lelke, melynek ereje megtart s győzelemre vezérel! Nem zavaros szem, de dolgozó kéz hozza meg a remény szép virágát! A 6-ik szám vezető cikkének címe ez: „h o g y a n p u s z t i t j á k a m i t ó t e g y h á z a i n k a t.“ A cikk írója panaszodik, hogy a zsinati törvény alapján a tiszakerületben: Bárfán, Kiszebenben, Kassán s Eperjesen, — kegyetlenül fosztják meg a régi, dicső s 300 éven felüli életű tót egyházakat nevüktől s létöktől úgynevezett „missziói körök“ a „Nr. I. és Nr. II. jelzésekkel való ellátás alakja alatt.“ S ki teszi ezt? Nem a régi ellenség, hanem a mi saját egyházi hatóságunk, a püspök vezérlete alatt! „Megrendülve kérjük: vajjon lehetséges ez?“ A lap egyéb cikkei szólnak a belső misszióról (Mivel kezdjük a belmissziót?) a „Zpevník-társulatról, melyet fölkér, hogy dr. Baltik püspök művein kívül más is adjon közre (s az alapszabályok szerint — úgymond a lap — a társulat, azaz bizottság maga is egészítették ki kerületenkint 3–3 taggal, az amerikai tót evangélikusok egyházi életéről (mindkét számban folyó érdekes leírás Engletről); az 1600. febr. 12-én Bitsén tartott generális kongregáció kontuberniumi törvényeiről (tanulságos s becses történeti felújítás „Protestantismus a tót ságon, Krman, Jacobei, Ambrózy, Banyl, Bél (utóbbiról, mint a hitvalló Bahyl ellentétéről, mondja Vlcsek, hogy jobban irt latinul, németül s magyarul, mint csehül; csehül csak az alsó néprétegeknek irt egyszerűen, egyébként pedig a híres pozsonyi ev pap s tanár nemzetközi volt, tudatában a nagy dicsőségnek, mely vallás- és nemzetiségi különbség nélkül mindenfelől övezte és sugárolta, mint oly férfit, kit egész Európa ismert, itthon pedig e névvel tiszteltek: „magnum Hungariae decus.“)

Suvarov. Egy nemzetnek a története sem szegényebb nagy emberekben, mint a roppant orosz birodalomé. Nagyság csak a szabadság levegőjében fejlik: méltán mondja Brandes, hogy egy mérföldkönek a római forumon több története van, mint az egész roppant orosz birodalomnak. Suvarov az egyetlen nagy hadvezérük. Finom eszű és nem közönséges műveltségű ember volt. Jól tudott németül, franciául és angolul is értett. Egészen

eredeti felfogása volt a hadseregről. Tudta, hogy azokkal a vad csapatokkal, a melyeknek vezére volt, nem lehet tudós háborút viselni, azért tömegrohammal, tömeges támadással akart győzni, tekintet nélkül a vérontásra. Békében, ha megszállott egy tartományt, enyhén kormányzott, de a rohammal bevett városokat megsemmisítette; a rémületnek kellett előtte járnia. Katonái szentnek és csodatevőnek tartották. Senki sem imádkozott, senki sem bójtolt többet, mint ő. Az orosz hadsereg őha senkinek sem engedelmeskedett annyira, mint neki. Szerette magát vadnak mutatni, de előkelő emberek között, mint tökéletes államférfi lépett fel s modorában ügyesen utánozta a finom diplomatát. A legrettenetesebb hadi tettek sem riasztották vissza. Ismail bevétele roppant tett — mondja Niebuhr — de az újkori hadi történet legborzasztóbb ténye. Járt a Trebiánál és a Szent-Góthardon és ennyi hősiség és kegyetlenség után úgy járt, mint az orosz vezérek rendszeresen, elvesztette a cári legyét és elhagyatottan halt meg 1800-ban. Suvarovról szól a Nagy Képes Világtörténet most megjelent 190. füzeté. A 12 kötetes nagy munka szerkesztője Marczali Henrik egyetemi tanár, ki egyúttal a kötet írója is. Egy-egy gazdagon illusztrált kötet ára díszes félbőr-kötésben 16 korona; füzetenként is kapható 60 fillérjével. Megjelen minden héten egy füzet. Kapható a kiadónál (Révai Testvérek Irodalmi Intézete Részvénytársaság Budapest, VIII., Üllői-út 18. sz.) s minden hazai könyvkereskedés útján, havi részletfizetésre is.

Szent János evangéliumának magyarázata Irtá D o d s Mark D. D. Angolból átdolgozta L u k á c s y Imre Második kötet ára 4 kor. Az első kötet megjelenésekor mutatványt is közöltünk, ismertettük is. A második kötet a XII. résztől végig magyarázza az evangéliumot. A magyarázatok igen szépek, s minden lelkész nagy tanulással foglalkozhatik velök; melegen ajánljuk.

ÜZENETEK

Kézirat visszaküldésére nem vállalkozunk.

M. L. (Somlyóvidéki) A dunántúli ág. h. ev. egyházkerület közgyűléséről beküldött alapos referádája a jövőszámban jön. Előbb nem azért, mert az egyes jelentéseket a lap terjedelméhez mérten a gyűlések tartásának s a róluk szóló jelentések be- küldésének időrendje szerint bocsátjuk közre. Kérdését illetőleg nem csak kérjük, de köszönettel vesszük, ha a jelzett megnyitó beszédből az érdekesebb, k i e m e l k e d ő b b pontokat elküldi számunkra, lévén azon szavaknak nagyobb súlya, ha olyan magas helyről s olyan tekintélyes gyűlékezett előtt hangzottak el. Hadd tudjuk, hogy miként éreznek, gondolkodnak vezetőink s milyen szempontok és mely irányba terelik cselekvésüket?!

Pályázat

a pestmegyei Kis-Kőrös egyházközségben megüresedett egyik

lelkészi állomásra.

Javadalom: Kényelmes lakás, tágas udvar és kert; készpénzben 1612 korona 76 fillér; 100 (1200 □-öles) hold föld, melynek évi haszonbére ez idő szerint 1760 korona; végül offertoriumok és stóllák, melyeken azonban két lelkész osztozik. A földek adóját az egyház fizeti. Ezen jövedelemből azonban a 80 éven felüli nyugalomba vonult elaggott lelkésznek, a mig él, az egyház pénztárából fizetve évenként 800 kor. jár s csak ennek halála után kapja tehát a fönt irt javadalmat teljes összegében a most választandó új lelkész. Eddig a két lelkész vasárnaponként fölváltva végezte az istentiszteletet tót és magyar nyelven; ezentúl a választandó lelkész (ha az esperesség az egyház ezen óhaját jóváhagyja) egyszer tótul, máskor magyarul, de mindegyik vasárnap és ünnepnap köteles lesz istentiszteletet végezni. A pályázat a lelkészválasztási szabályrendelet 15. szakaszának értelmében az espereshez **ez évi augusztus hó 6-ig** bezárólag küldendő be Czeglédre a főespereshez.

Budapest és Czegléd, 1903. július 13.

Beniczky Lajos,

esp. másodfelügyelő.

Török József,

főesperes.

43. 3—3

Pályázati hirdetés.

A késmárki ág. h. ev. áll. segélyezett kerületi lyceumnál egy

rendes tanári állás

herül betöltésre az 1903/4. tanévtől kezdve. Ezen állásra a **magyar-német** szakra képesített protestáns, első sorban ág. h. ev. tanárok és tanár jelöltek pályázhatnak. — A pályázók vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányaikat, képesítésüket, esetleg eddigi szolgálatukat igazoló okmányokkal felszerelt és a késmárki ág. h. ev. lycealis portfogsághoz címzett kérvényüket alulírt felügyelőnél 1903. augusztus 14-ig nyújtásuk be. — A rendes tanári javadalmazás 2400 korona törzsfizetés, mely a késmárki lyceumnál töltött szolgálati idő sorrendjében fokónként 2600, 2900, 3200 és 3600 koronára emelkedhetik; továbbá a más intézetekben töltött szolgálati éveknél számbavételével öt egyelőre 100—100, későbbben 200—200 koronára emelkedő ötödéves korpótlék és 480 korona lakpénz, mely idővel 600 koronára emelkedik. — A megválasztott rendes tanár jogos és köteles tagja az 1894. évi XXVII. t. c. alayján létesített országos tanári nyugdíj intézetnek és állását folyó évi szept. 1-én tartozik elfoglalni. — Okleveles tanárjelölt csak mint helyettes tanár alkalmaztatik és egy sikeres próba év után véglegesítettetik. — Okleveles pályázók hiányában az állás egy-egy évre helyettes tanárral fog betöltetni, a kinek fizetése 1600 korona.

Késmárk, 1903. július 20-án.

Dr. Schwarcz Károly

lyceumi felügyelő

1190 szám.
1902/3.

Pályázat.

A selmeczbányai ág. hitv. evang. államilag segélyezett lyceumi főgimnáziumban egy matematika-fizikai és egy magyar-latin nyelvi

tanári állás

töltendő be, melyekre az intézet kormányzásával megbízott iskolai tanács rendeletéből ezennel pályázatot hirdetek. — Pályázhatnak evangélikus (ág. hitv. és ref. vallású) tanárok és tanárjelöltek — Az iskolai tanácshoz intézett kérvények a vallást, életkort, végzett tanulmányokat, katonai kötelezettséget, eddigi szolgálatokat igazoló okmányokkal együtt 19. aug. 18-ig küldendők be alulírottchz. — Mindkét tanszék betöltése a lyceum kormányzásával megbízott iskolai tanácsot illeti. — Rendes tanár fizetése 2400 korona törzsfizetés, mely 2800 és 3200 koronára emelkedhetik, öt, 200—200 koronás ötödéves pótlék és 500 korona lakáspénz. — Helyettes-tanár fizetése 1600 korona. — A megválasztott tanárok kötelesek az 1894. évi XXVIII. t.-c. alapján létesített országos tanári nyugdíjintézet tagjaivá lenni és állásukat 1903. évi augusztus 30-án elfoglalni.

Selmeczbánya, 1903. évi július hó 10-én.

Király Ernő,
helyettes igazgató-tanár.

56. 2—2

1191. szám.
1902/3.

Pályázat.

A selmeczbányai ág. hitv. evang. államilag segélyezett lyceumi főgimnáziumban a

vallástanári állás

betöltendő lévén, erre az intézet kormányzásával megbízott Iskolai tanács rendeletéből ezennel pályázatot hirdetek. — Pályázhatnak ág. hitv. evang. lelkészek és lelkészjelöltek. — Az iskolai tanácshoz intézett kérvények a vallást, életkort, végzett tanulmányokat, eddigi szolgálatukat igazoló okmányokkal együtt 1903. aug. 18-ig küldendők be alulírottchz. — A tanszék betöltése után a lyceum kormányzásával megbízott iskolai tanácsot illeti. — Ezen tanszék helyettes tanárral töltetik be. — Fizetése 1600 korona. Azoknak, a kik már a lelkészi vagy vallástanári pályán működtek s kiválóságuknak jelét adták, véglegesítésökig 800 korona személyi pótlékra s 500 korona lakáspénzre van kilátásuk. Rendes tanárnak véglegesítve, a fizetés lesz: 2400 korona törzsfizetés, mely 2800 és 3200 koronára emelkedhetik, öt, 200—200 koronás ötödéves pótlék és 500 korona lakáspénz. — A megválasztott tanár köteles heti 18—20 órára, az evangélikus tanulók vallás-erkölcsi gondozására és a téli hónapokban a lyceumban istentiszteletek tartására; köteles továbbá az 1894. évi XXVIII. t.-c. alapján létesített országos tanári nyugdíjintézet tagjává lenni és állását 1903. évi augusztus hó 30-án elfoglalni.

Selmeczbánya, 1903. évi július hó 10-én.

Király Ernő,
helyettes igazgató tanár.

57. 2—2

Pályázati hirdetés.

A rajkai (Mosonf. m.) ág. h. ev. egyház egyik kántor-tanítói állomásra

pályázatot hirdet. Jövedelme 660 korona fixum, alapítványból kamaljövedelem 100 kor., 20 pozs. mérő búza, ugyanannyi rozs, ugyanannyi árpa, harmadtól öl kemény, ugyanannyi lágú tüzelőfa felvágva, 3 hold szántóföld, stóla körülbelül 80 kor., háromszobás lakás, mellékhelyiségekkel. Kötelesség: az alsó 3 osztály és a gazd. ismétlő fiúk tanítása, a kántori teendők felerészben ellátása Tannyelv német-magyar. Pályázati kérvények a főesperesi hivatalhoz Rajkára czimezve f. évi aug. 15 ig nyújthatók be.

58. 2—2

Pályázati hirdetés.

A késmárki ág. h. ev. áll. segélyezett kerületi lyceumnál, egy a nagyméltóságú vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr kinevezése alá eső classica-philologiai

rendes tanári állás

kerül betöltésre az 1903. tanévtől kezdve. Ezen állásra a latin-görög szakra képesített protestáns, első sorban ág. h. ev. tanárok és tanárjelöltek pályázhatnak. — A pályázók vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányaikat, képesítésüket esetleg eddigi szolgálatukat igazoló okmányokkal felszerelt és a nagyméltóságú vall. és közokt. m. kir. miniszter úrhoz címzett kérvényüket alulírt felügyelőnél 1903. augusztus 14-ig nyújtsák be. A rendes tanári javadalmazás 2400 K., törzsfizetés, mely a késmárki lyceumnál töltött szolgálati idő sorrendjében fokként 2600, 2800, 3200, és 3600 K.-ra emelkedhetik; továbbá a más intézetekben töltött szolgálati éveknél számba vételével öt, egyenlőre 100—100, későbbben 200—200 K.-ra emelkedő ötödéves korpótlék és 480 K. lakpénz, mely idővel 600 K. ra emelkedik. — A megválasztott rendes tanár jogos és köteles tagja az 1894. évi XXVII. t.-c. alapján létesített országos tanári nyugdíjintézetnek és állását f. évi szept. 1-én tartozik elfoglalni. — Okleveles tanárjelölt csak mint helyettes tanár alkalmaztatik és egy sikeres próba év után véglegesítetik. — Okleveles pályázók hiányában az állás egy évre helyettes tanárral fog betölteteni, kinek fizetése 1600 kor.

Késmárk, 1903. júl. 11-én.

Dr. Schwarcz Károly
lyceumi felügyelő.

54 3—3

Elkész és tanító urak szives figyelmébe.

Kaphatók nálam

ISKOLAI ANYAKÖNYVEK.
ISKOLAI NAPLÓK

és
MULASZTÁSI NAPLÓK,
továbbá
KERESZTELESI, ESKETÉSI ÉS HALÁLOZÁSI
ANYAKÖNYVEK

és
KIVONATOK

s vállalkozom bármily nagy terjedelmű

MŰVEK, JEGYZŐKÖNYVEK és ISKOLAI KÖNYVEK,

végre

ROVATOS IVEK

elkészítésére.

A megrendelt tárgyakat kívántra bekötve szállítom.

VERESLAJOS Orosházan.

Magyarország legrégebbi egyházi
szerek és zászlók gyára

Oberbauer Alajos Utóda

József főherceg ő cs. és kir. fensége és Klotild főhercegné asszony ő cs. és kir. fensége udv. szállítója.

Gyár és raktár: BUDAPEST, IV., Vác-utca 17.

Alapított 1863-ban. Ötször kitüntetve.

Ajánlja **egyházi szerekből dúsan felszerelt nagy raktárát**, mely bővelkedik érc- és faárúban stb. Urasztali és szószékterítők, kenyértakarók a legegyszerűbb kiviteltől a leggazdagabb aranyhímzéssel ellátott kiviteleg. — Aldoztató kelyhek, borkancsók, keresztelő kancsók chinaezüst vagy próbazezüstből. Oltárképek, keresztelő medenczék, oltárgyertyatartók stb.

Árjegyzékek és költségtervezetek díj- és bérmentesen küldetnek.

12-12.

Egyházi Énekek és Imádságok

az evang. vallású tanuló ifjúság számára. — Poszvék Sándortól legközelebb **harmadik kiadásban** jelen meg.

E sok ezer példányban elterjedt tan- és áhitatosági könyv

ára bekötve **70 fillér**, tömeges megrendelésnél megfelelő árkedvezmény.

A rendelések alulírottához intézendők.

Sopron, 1903 július hó 25

Röttig Gusztáv

könyvkiadó, nyomdatulajdonos.

59. 2-1